

Diagram datových toků Data Flow Diagram (DFD)

Václav Řepa

KIT VŠE Praha

repa@vse.cz

www.panrepa.org

Principy přístupu k vývoji IS kam DFD patří

Základní principy vývoje IS organizace

Princip modelování

- **Objektivním základem** implementace informačního systému musí být reálný svět: **reálná fakta, existující mimo organizaci (a nezávisle na ní)**

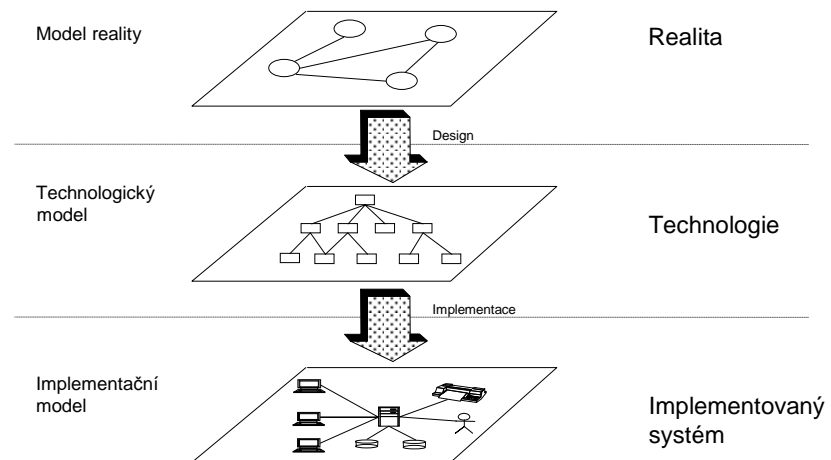
- Model **objektů** jako **souhrn atributů – kritických faktorů**
- Model **procesů** jako **souhrn reakcí na změny kritických faktorů (události)**

Princip abstrakce

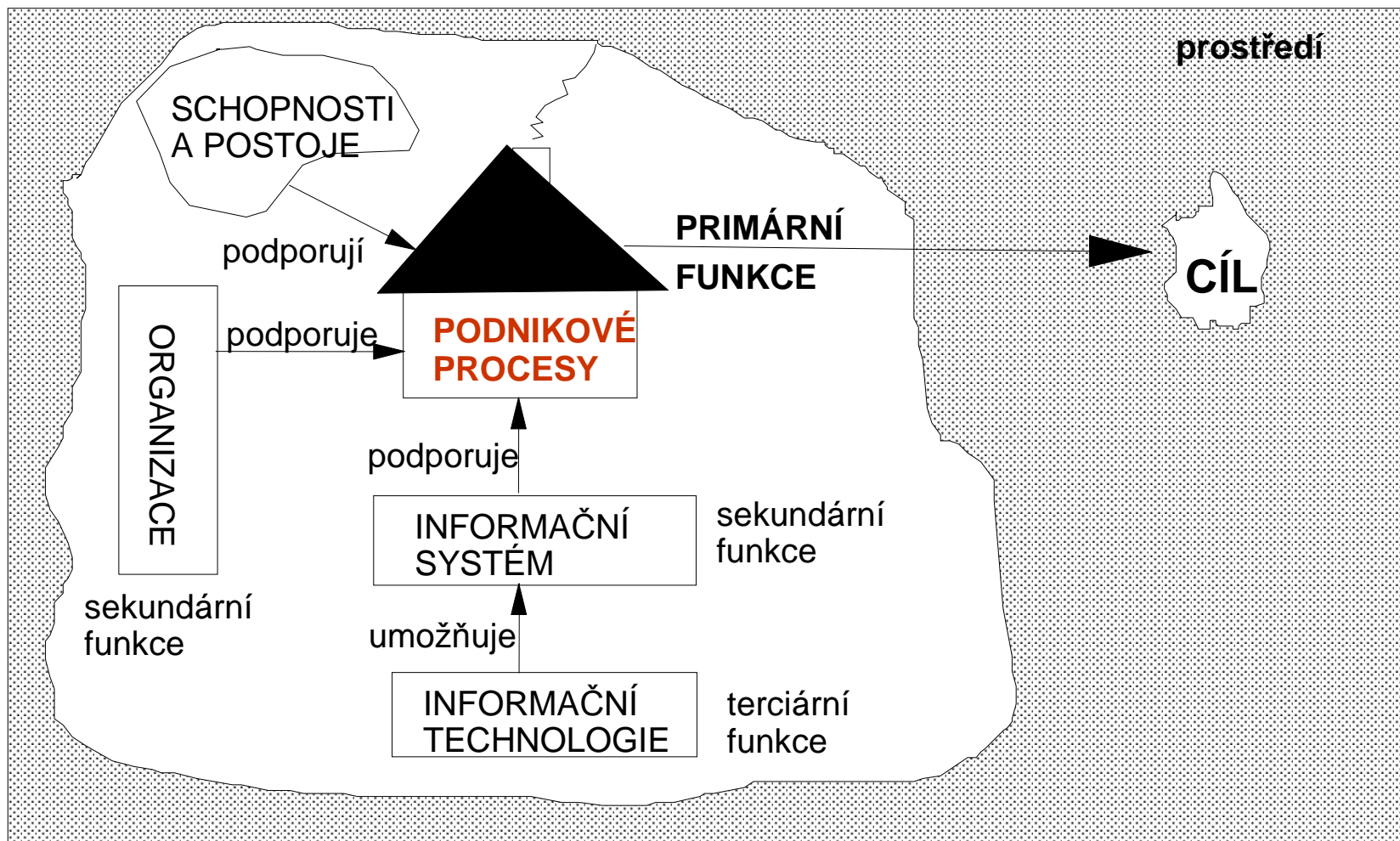
- veškerá podstatná fakta jsou analyzována do detailu a detaily abstrahovány do celků s použitím hierarchických abstrakcí:
  - Celek - část (proces - subprocess)
  - Typ – pod-typ (hierarchie tříd, dědičnost)

Princip tří architektur

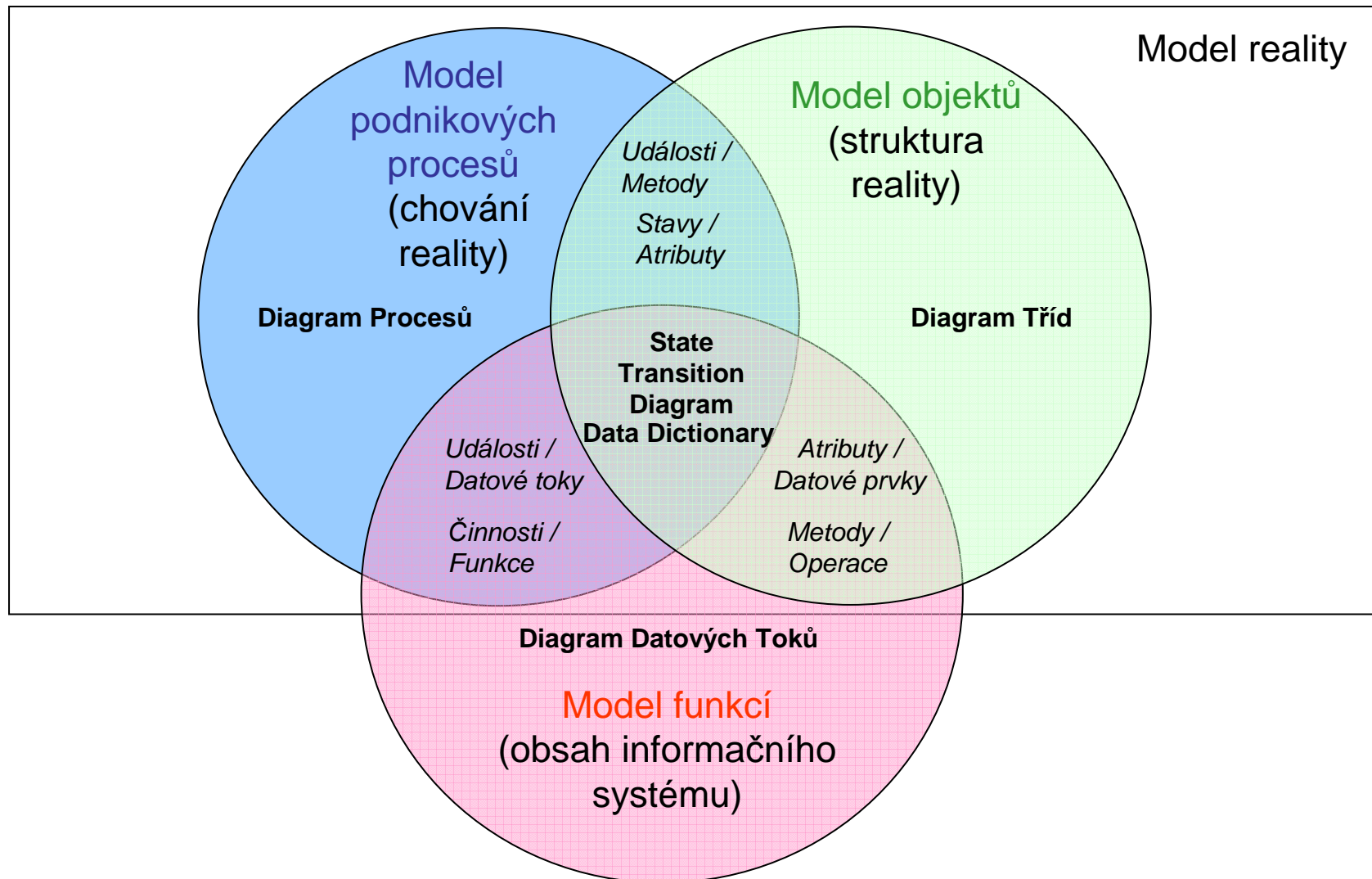
- potřeba rozlišovat:
  - přirozené vlastnosti objektů / procesů
  - vlastnosti objektů / procesů dané konkrétními podmínkami použité technologie a implementačního prostředí

Základní podniková struktura a její infrastruktury

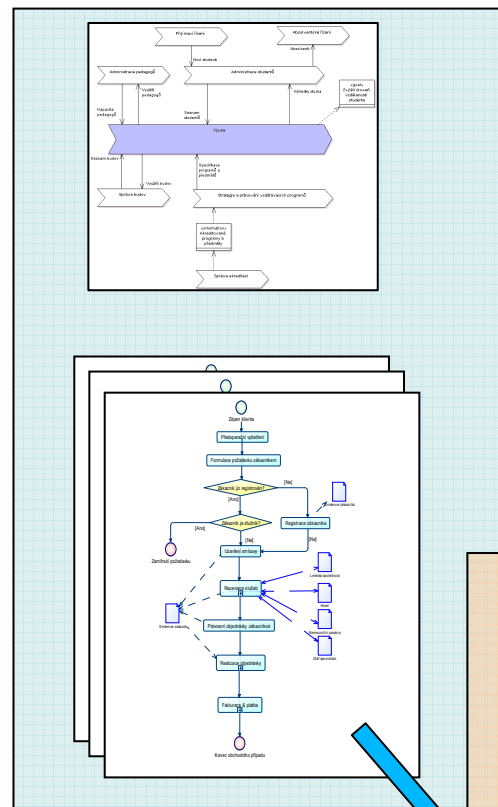

IS jako model reality

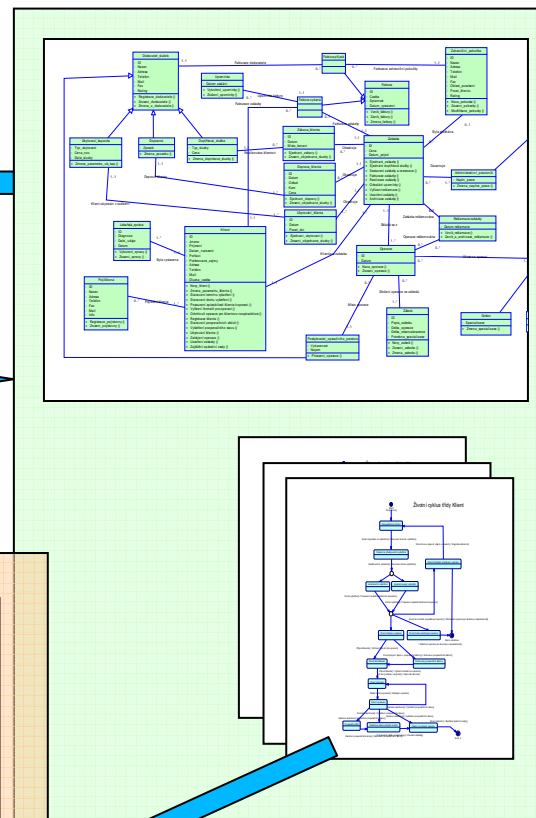
Přehled analytických modelů

Model podnikových procesů
(Globální model procesů, Process Diagrams)

Události a jejich
účelové
kombinace

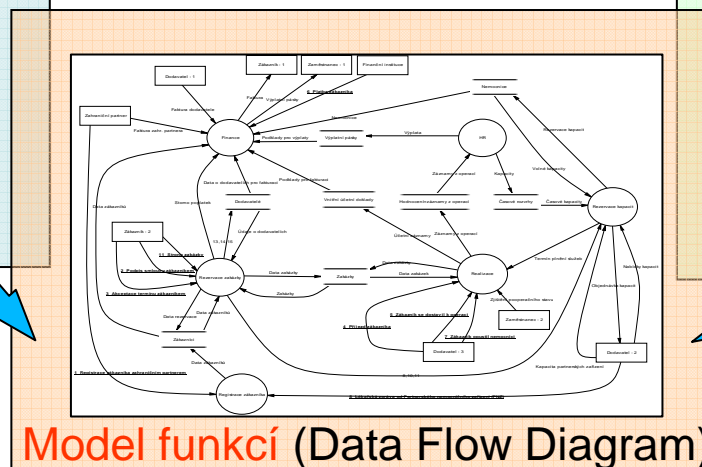
Model objektů
(Class Diagram, State Charts)

Události a jejich
obecný
kontext

Produkty, vstupy, výstupy,
aktéři, business omezení
procesů (životní cykly
objektů)

Účelové kombinace ŽC objektů,
kontext chování objektů

Co je Data Flow Diagram (modelování funkčnosti IS)

Data Flow Diagram

- 70tá léta 20. stol.
  - První zmínky v metodice SADT (Marca/Mc.Gowan)
- 80tá léta – 90tá léta 20. stol.
  - Rozpracování DFD zejména v díle DeMarca
  - Ústřední role v metodice Strukturované analýzy a návrhu IS (Ed Yourdon),
  - Důležitý prvek metodiky OMT (Rumbaugh a kol.)
  - Klíčový diagram standardů IDEF (IDEF0 - Marca)
  - Základní podporovaný diagram v nástrojích CASE (Computer Aided System Engineering)
- 2. polovina 90tých let 20. stol.
  - Postupně mizí z metodik i nástrojů CASE, zjevně v souvislosti se vznikem UML (Unified Modelling Language)
  - Politická mrtvola
- 2. polovina 10tých let 21. stol.
  - Postupný vzestup zájmu a návrat do nástrojů CASE

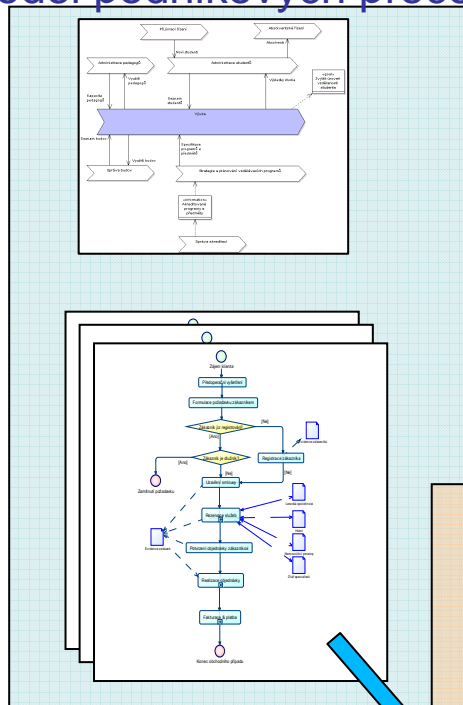

Co je Data Flow Diagram (DFD)

- Použití v analytické fázi vývoje IS - modelování funkčnosti systému
  - cílem je popsat funkčnost informačního systému
  - funkčnost = potenciál chování systému
  - cílem chování informačního systému je odrážet dění v reálném (business) systému – viz Princip modelování
  - neboli modelovat relevantní kombinace událostí a akcí
    - ať obecně platné (neb nutno respektovat obecná „business rules“)
    - tak záměrné (neb nutno podporovat „business procesy“)
- Popisuje funkce a jejich vazby:
  - Datové toky
  - Datastory (úložiště dat)
- Notace E.Yourdon (DeMarco)

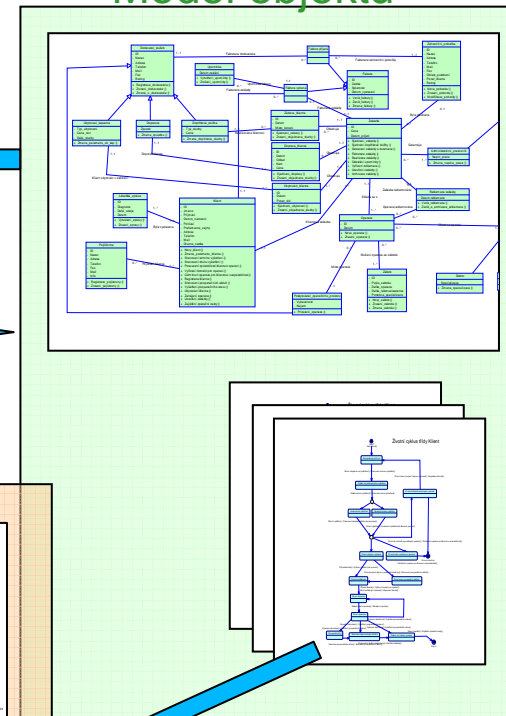
Data Flow Diagram modeluje relevantní kombinace událostí a akcí

Model podnikových procesů

Události a jejich účelové kombinace

Model objektů

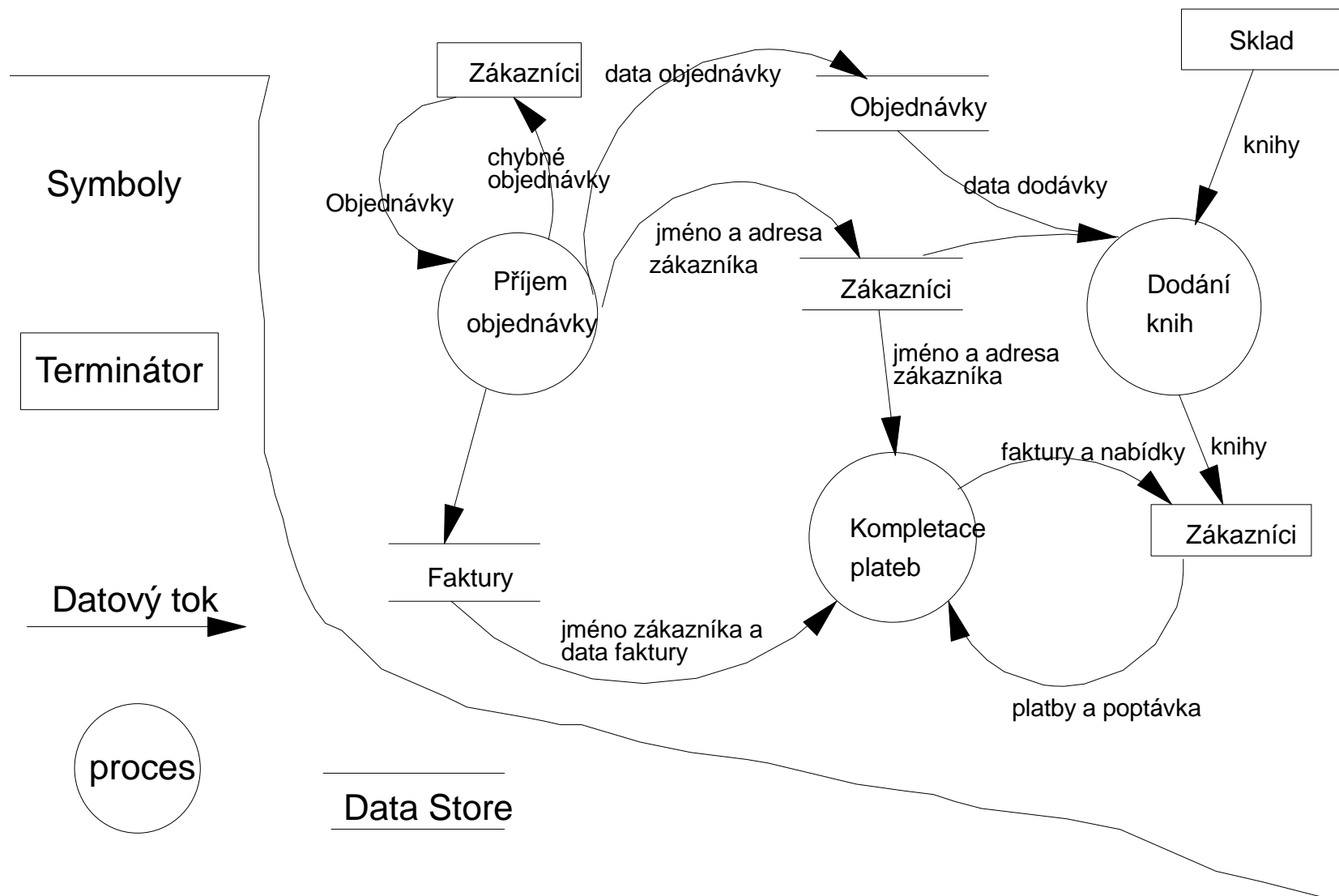
Události a jejich obecný kontext

Model funkcí (Data Flow Diagram)

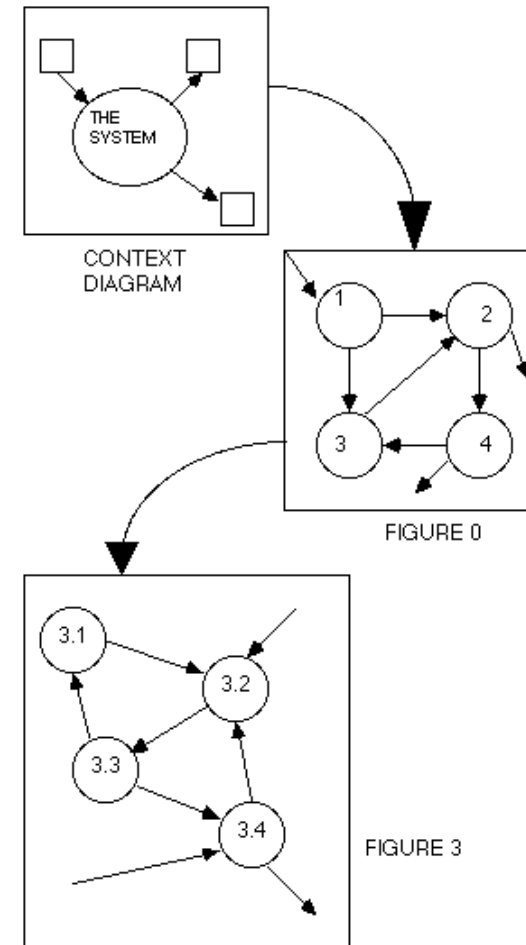
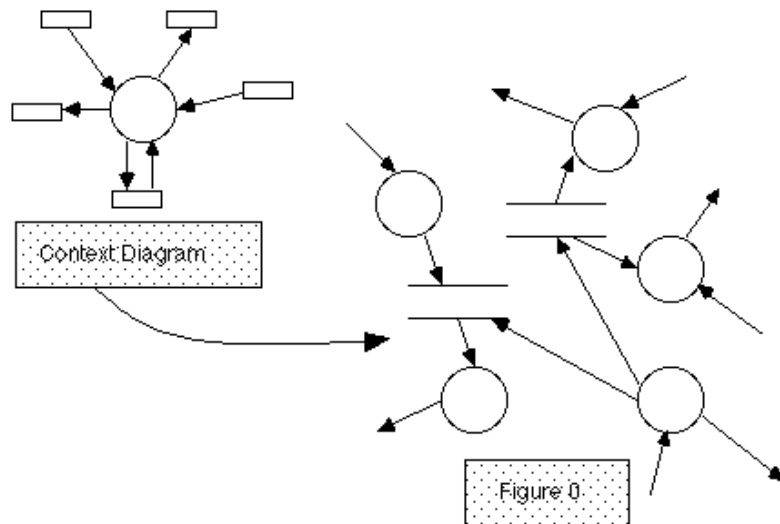
Produkty, vstupy, výstupy, aktéři, business omezení procesů (životní cykly objektů)

Účelové kombinace ŽC objektů, kontext chování objektů

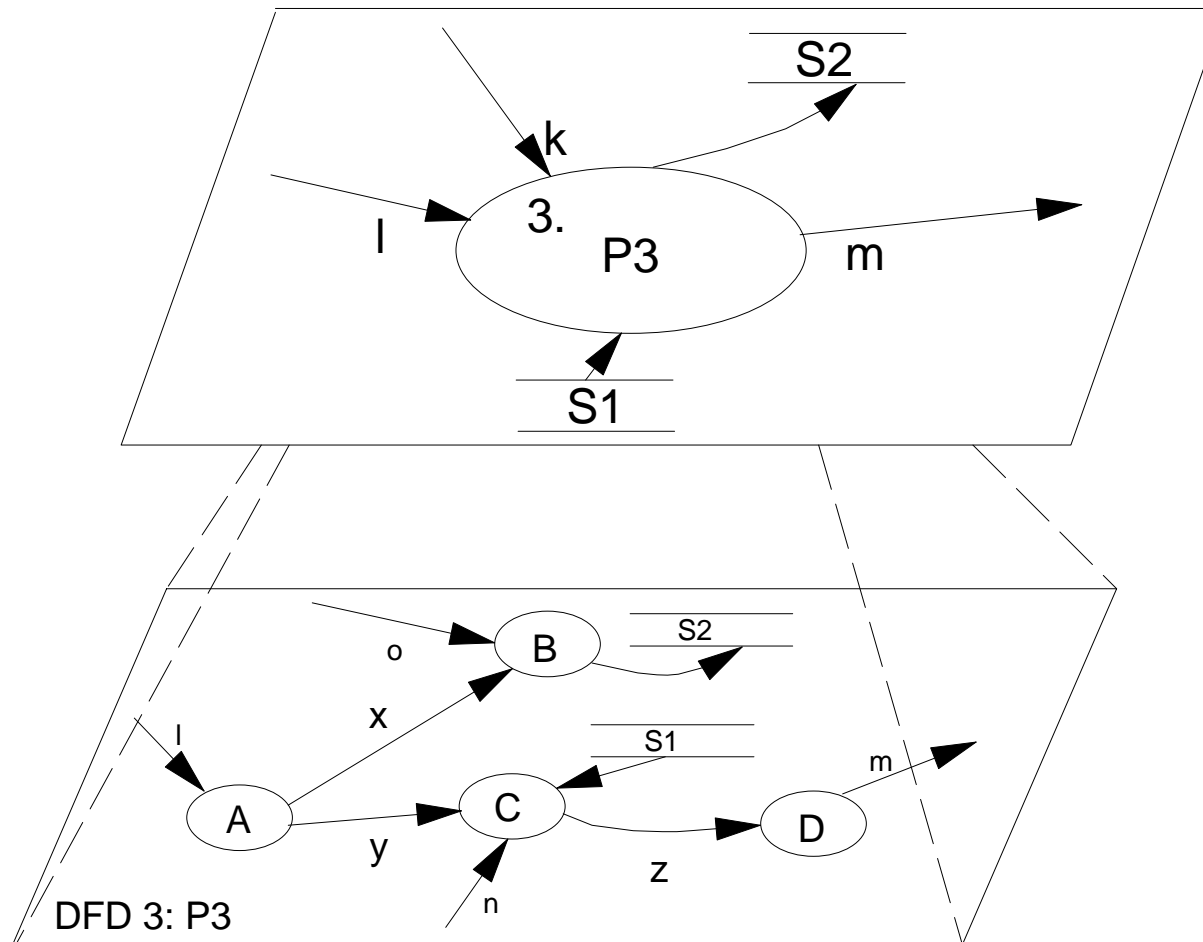
Data Flow Diagram (DFD)

Hierarchie DFD

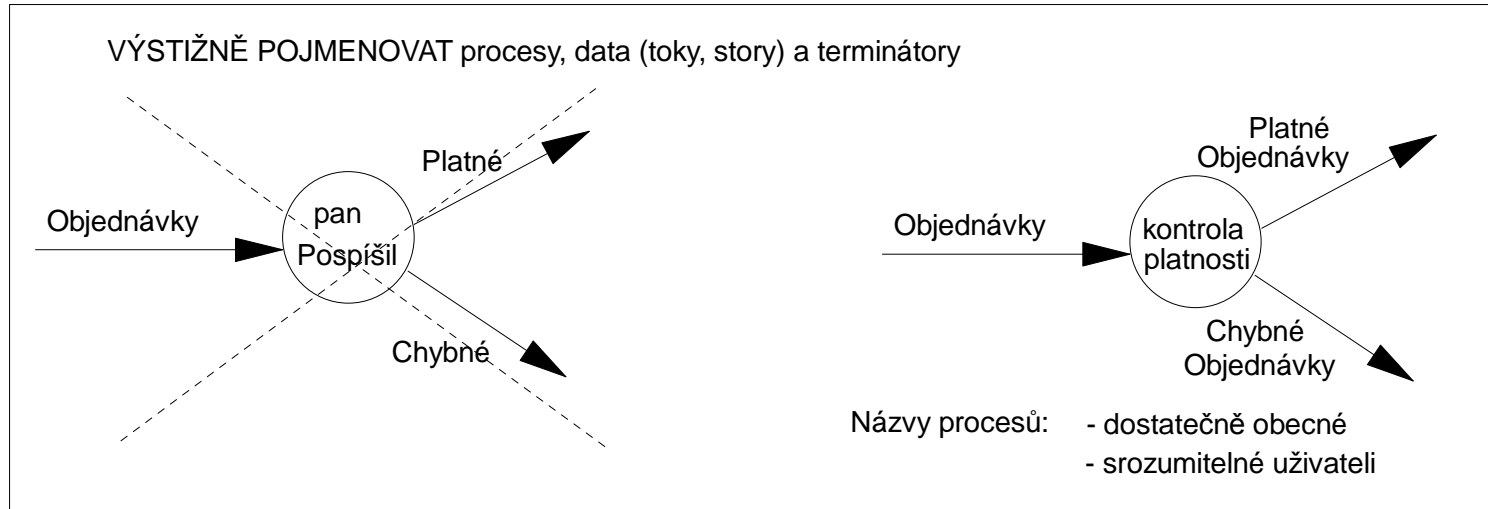
Konzistence hierarchie DFD

Data Dictionary

⋮
 $k = n + o$
 ⋮

Pravidla tvorby DFD

OČÍSLOVAT procesy

- číslo identifikuje proces v rámci úrovně
- číslo určuje příslušnost procesu do nadřazeného procesu

Volit SNESITELNOU SLOŽITOST DFD

- DFD s příliš procesy je nesrozumitelný (rozdělit do úrovní)
- Jeden DFD = 7 +/- 2 procesy

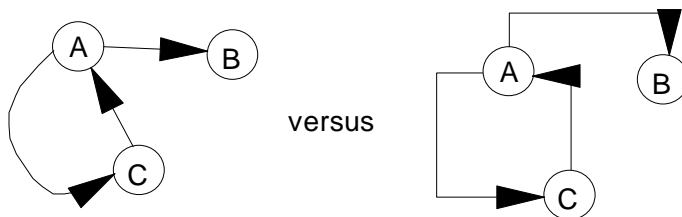
vždy musí být úplný

Pravidla tvorby DFD

Volit DOSTATEČNĚ ESTETICKÉ USPOŘÁDÁNÍ DFD

- Velikost a tvar bublin
- Oblé versus hranaté spojnice

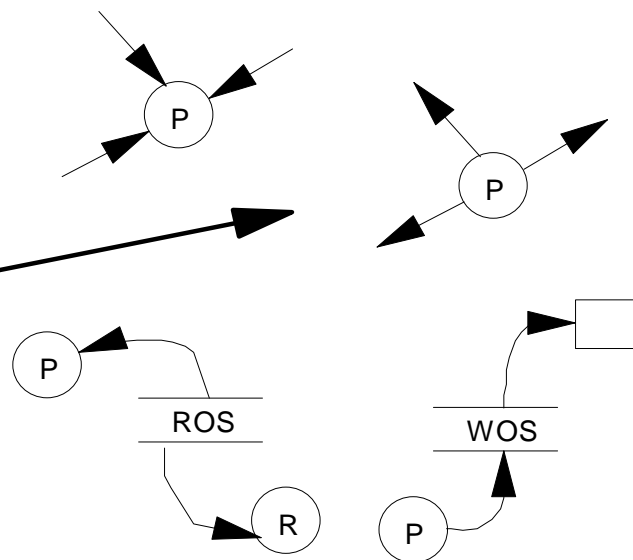

Sledovat FORMÁLNÍ SPRÁVNOST DFD

t.j. soudržnost uvnitř DFD

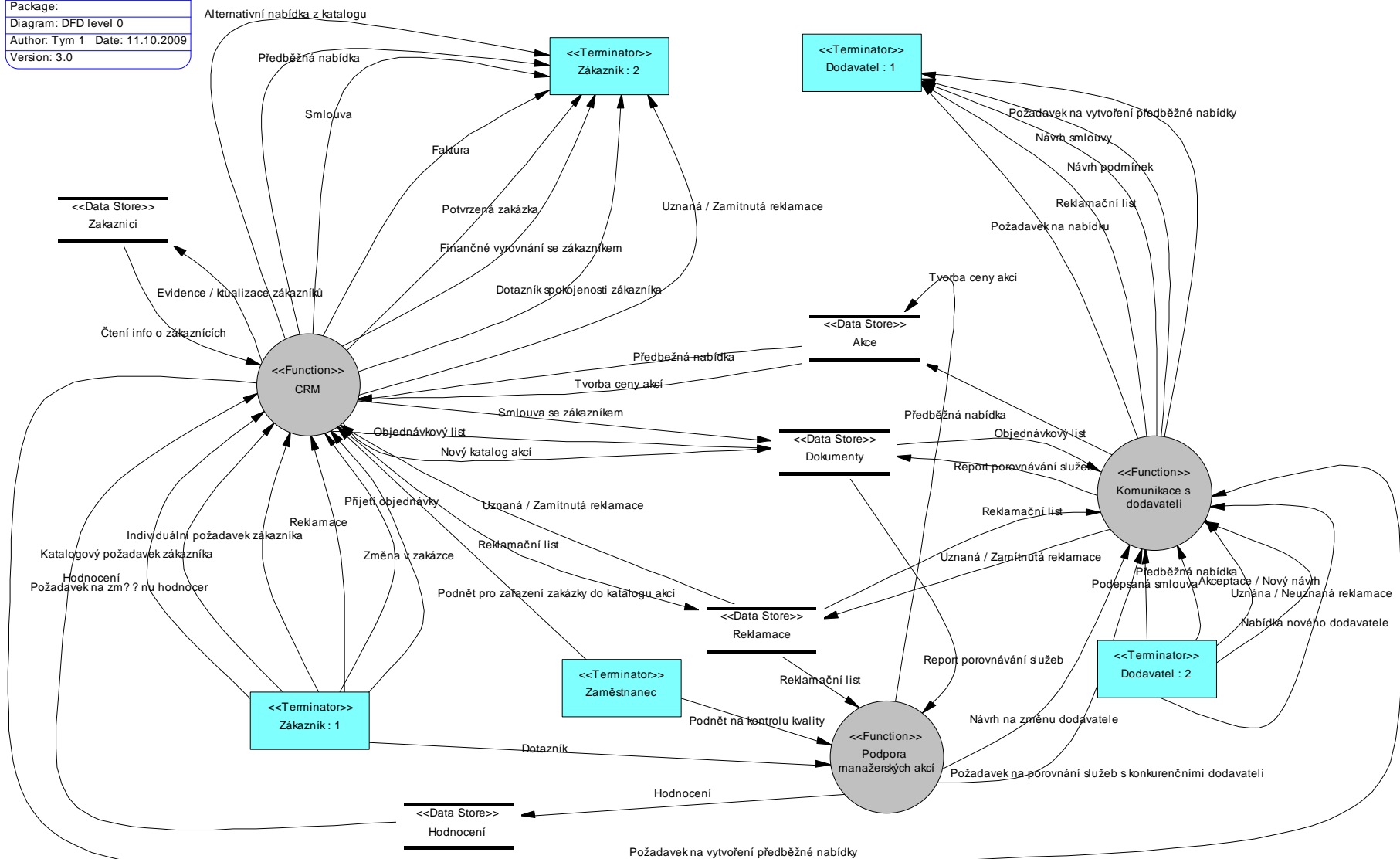
DFD NESMÍ obsahovat:

- ČERNÉ DÍRY
- Samogenerující procesy
- Neoznačené toky a procesy
- READ ONLY a WRITE ONLY story

Příklad DFD

Object-Oriented Model
Model: Funkční model
Package:
Diagram: DFD level 0
Author: Tým 1 Date: 11.10.2009
Version: 3.0

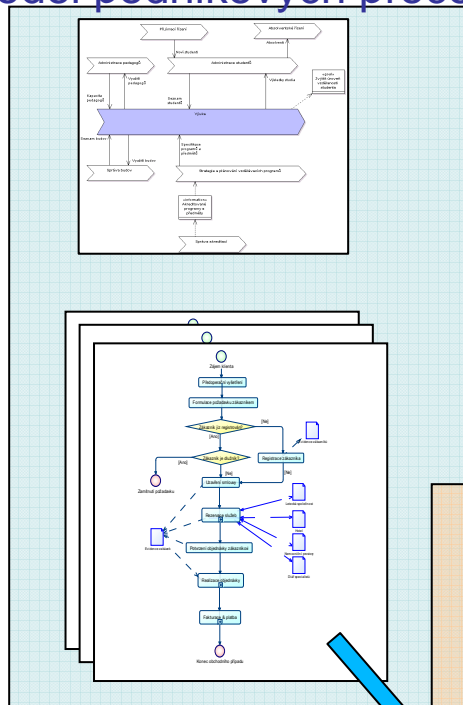

Jak Data Flow Diagram vytvořit (technika zkoumání událostí)

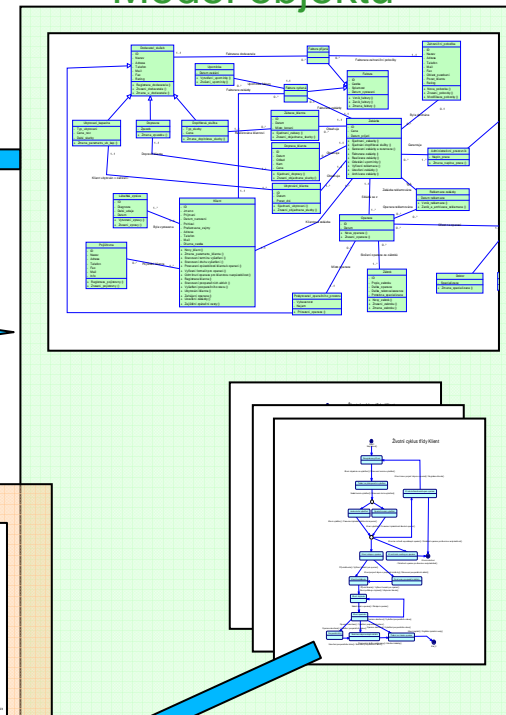
Data Flow Diagram modeluje relevantní kombinace událostí a akcí

Model podnikových procesů

Události a jejich účelové kombinace

Model objektů

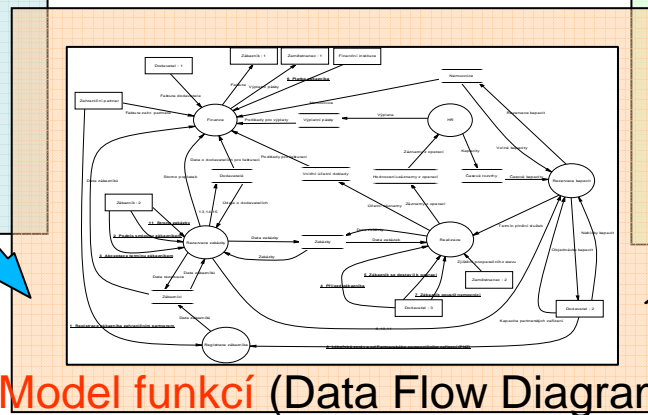

Události a jejich obecný kontext

Model funkcí (Data Flow Diagram)

Produkty, vstupy, výstupy, aktéři, business omezení procesů (životní cykly objektů)

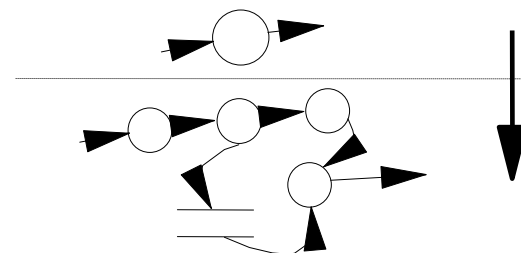
Účelové kombinace ŽC objektů, kontext chování objektů

MOŽNOSTI TVORBY FUNKČNÍHO MODELU

■ *Top-down funkční dekompozice*

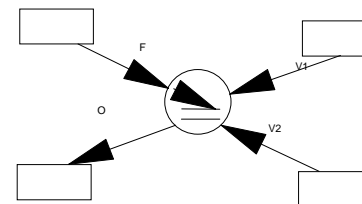
nebo

■ *Dle výstupních datových toků (výstupy -> procesy -> vstupy)
+ kompozice vyšších úrovní a dekompozice na nižší úrovně*

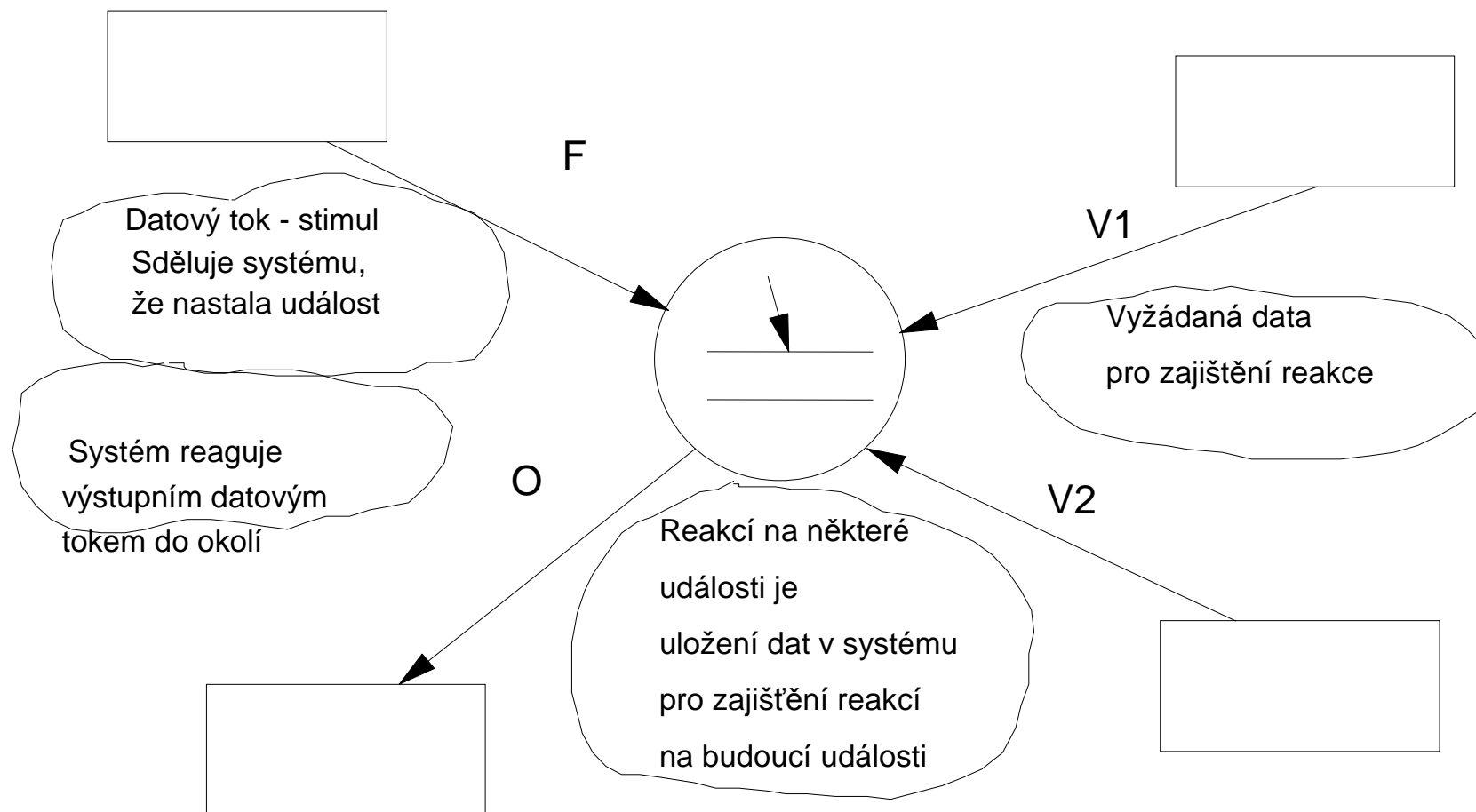
nebo

■ *Dle událostí (událost -> proces -> vstupy+výstupy)
+ kompozice vyšších úrovní a dekompozice na nižší úrovně*

zdroj: YSM

Událost -> stimul -> reakce

zroj: YSM

(c) USKA, 1994

Event Partitioning Approach

Pro každou UDÁLOST vytvořit PROCES

Každý PROCES pojmenovat podle REAKCE systému na událost

Ke každému procesu doplnit VSTUPY a VÝSTUPY a případně DATA STORY.

"Jaká data funkce potřebuje, co je jejím výstupem ?"

KONTROLA KONSISTENCE

t.j. balancování výsledku s kontextovým diagramem.

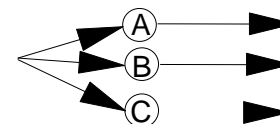

KOMPOZICE MEZIÚROVNĚ (úroveň 0)
přístupem INFORMATION HIDING (skrývání Data Storů)

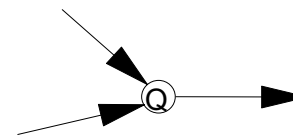
- mezi funkcemi vyhledat LOKÁLNÍ DATA STORY
- tento DS se svými funkcemi tvoří FUNKCI VYŠŠÍ UROVNĚ (vytvoření diagramu vyšší úrovně)
- rozpustit původní diagram do SUBDIAGRAMŮ

Poznámky:

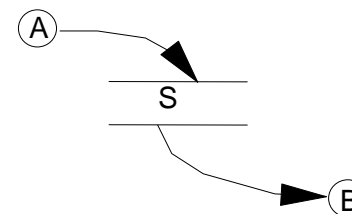
- * 1 událost & různé reakce

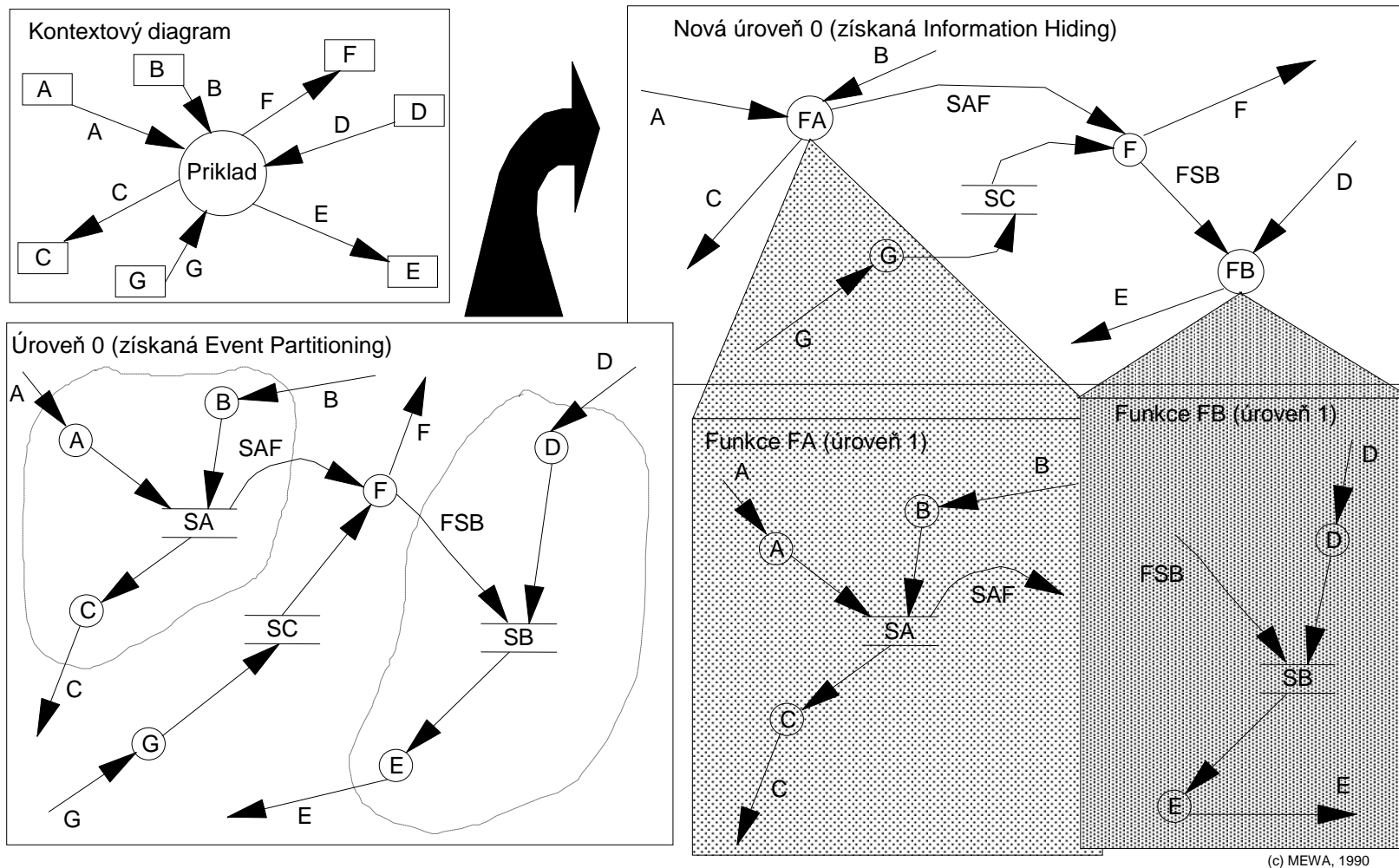
- * Více událostí & shodná reakce

- * Data Store je PŘIROZENOU FORMOU komunikace nesynchronizovatelných procesů. Jde o ESENCIÁLNÍ DS !

Postup tvorby funkčního modelu (Kompozice meziúrovně - Information Hiding)

(c) MEWA, 1990

(c) MEWA, 1994

Zač Data Flow Diagram považovat
(„fyzikální“ podstata DFD)

Realizace DFD v prostředí UML

Specializace diagramu tříd, 4 standardní stereotypy:

prvek DFD	metatřída UML	specializace (základní omezení) metatřídy
DataStore	class	standardní metody čtení, zápisu a zrušení (destructor)
Funkce	class	metody irelevantní
Terminátor	class	metody irelevantní
DataFlow	association	orientovaná, jedno, či obousměrná

Pravidla konsistence DFD (konsistenční omezení vztahů metatříd):

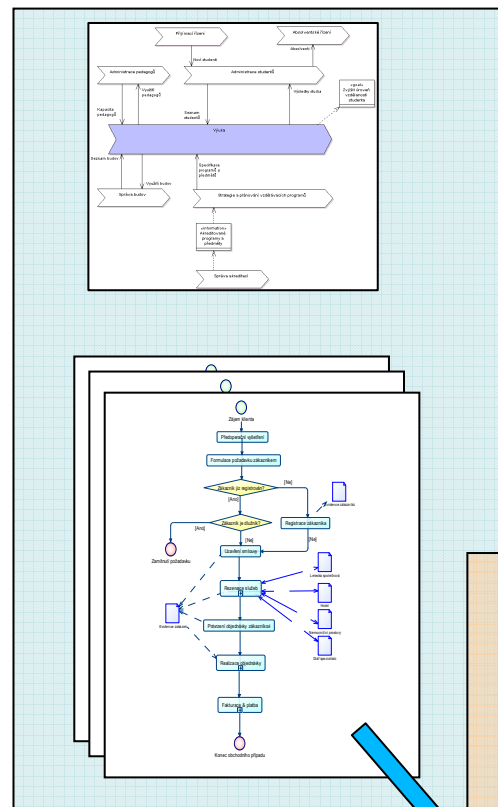
- DataStore musí mít alespoň jeden vstupní DataFlow a jeden výstupní DataFlow.
- DataFlow smí spojovat pouze Funkci a Funkci, Funkci a DataStore nebo Terminátor a Funkci.
- DataFlow Terminátor -> Funkce musí mít přiřazenu událost
- Funkce musí mít alespoň jeden DataFlow

Konsistence DFD s ostatními analytickými modely

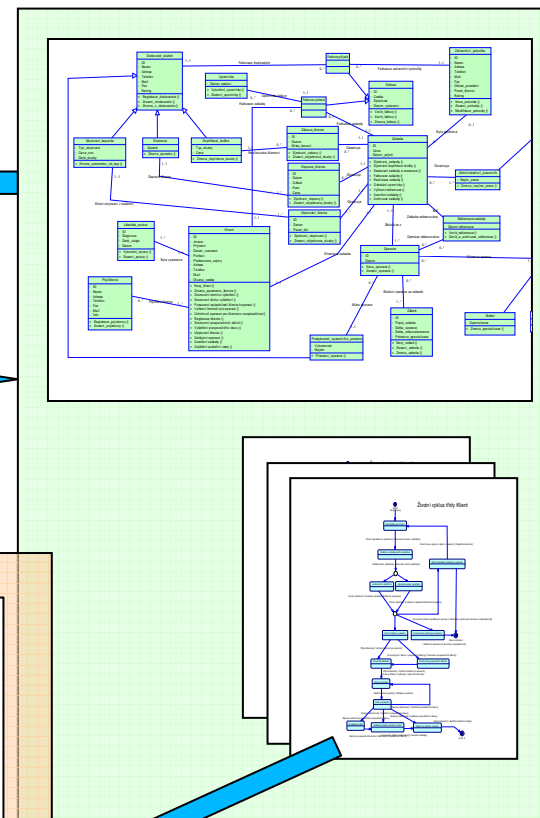
Přehled analytických modelů

Model podnikových procesů
(Globální model procesů, Process Diagrams)

Události a jejich
účelové
kombinace

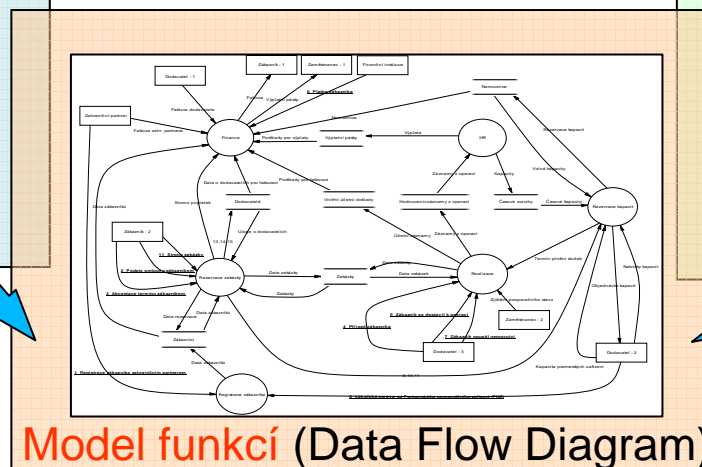
Model objektů
(Class Diagram, State Charts)

Události a jejich
obecný
kontext

Produkty, vstupy, výstupy,
aktéři, business omezení
procesů (životní cyklus
objektů)

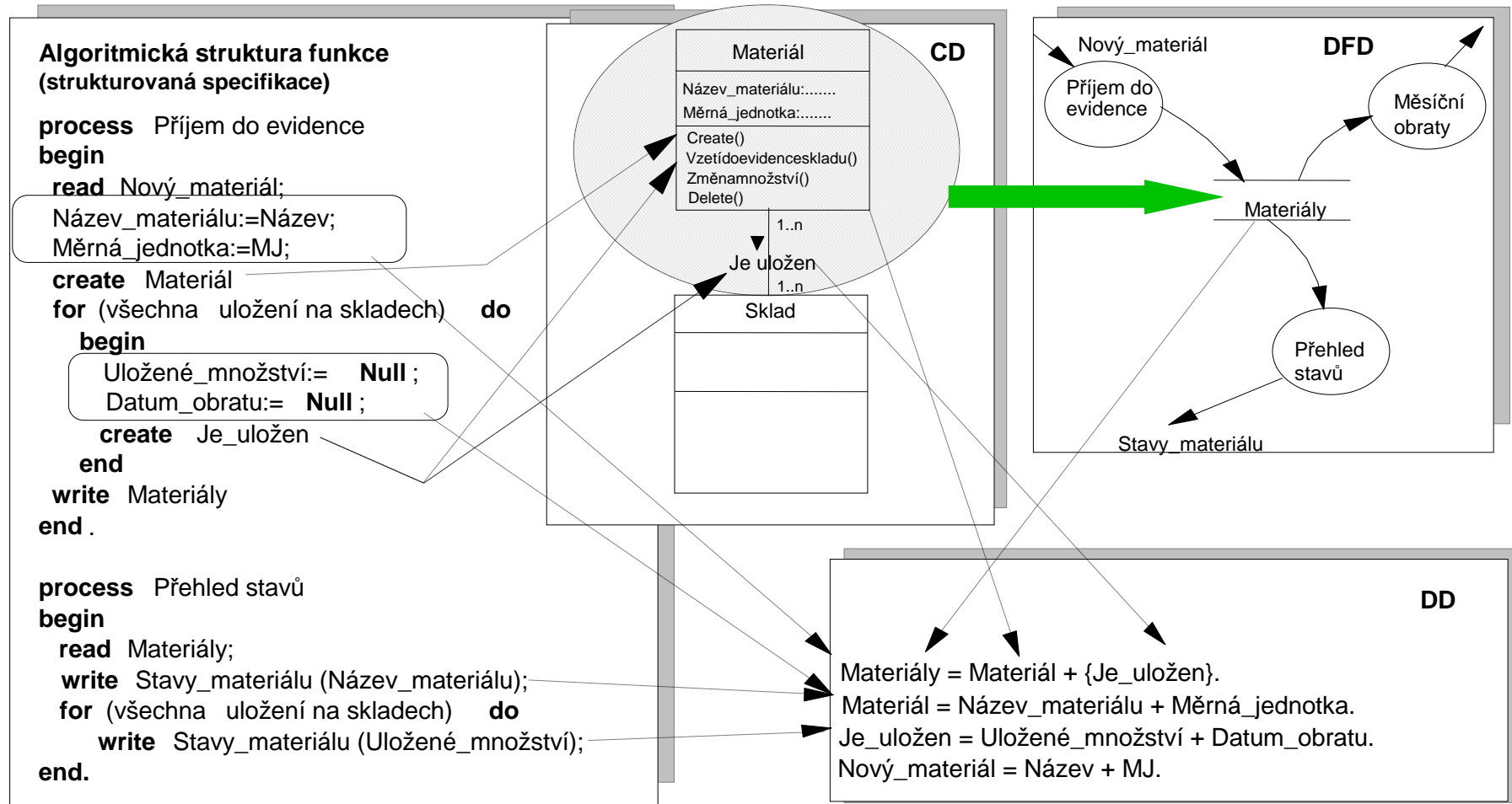
Účelové kombinace ŽC objektů,
kontext chování objektů

Provázání DFD s objekty

- Každý elementární Datastore v DFD musí být v CD zastoupen jako třída, nebo asociace, anebo kombinace obojího.
- Atributy každého elementárního Datastore z DFD musí být datovou strukturou atributů tříd, jimiž je tento Datastore v CD zastoupen.
- Metody každé elementární funkce z DFD musí být algoritmickou strukturou metod tříd, jimiž jsou v CD zastoupeny Datastory, spojené datovými toky s touto funkcí

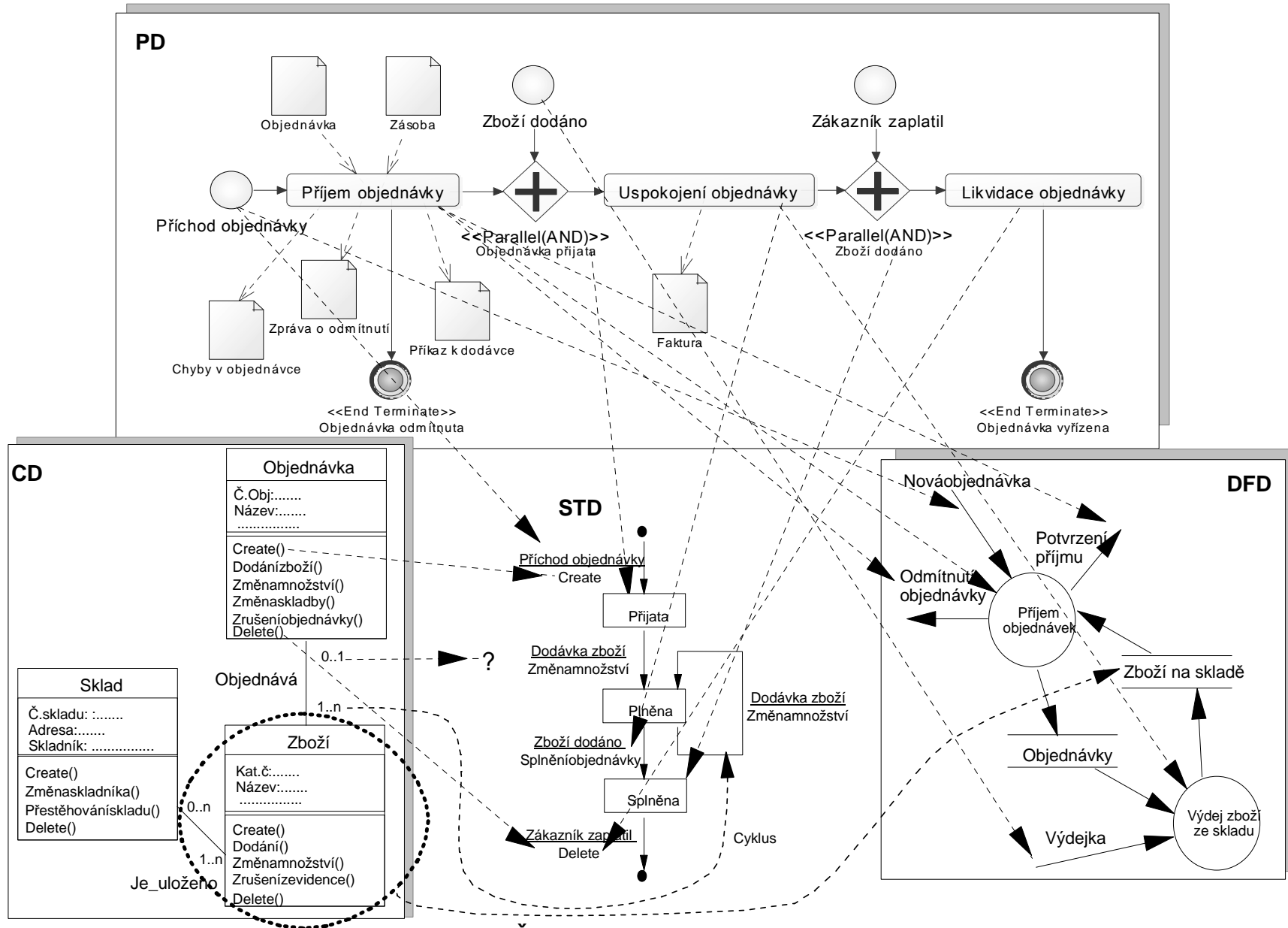
Příklad provázání DFD s objekty

Provázání DFD s procesy

- Každý proces má vazbu alespoň na 1 funkci
- Každá funkce má vazbu alespoň na 1 proces
- Každá událost v procesním modelu má vazbu na vstupní tok v DFD
- Každý elementární vstupní datový tok v DFD od terminátoru (tj. zvnějšku systému) musí odpovídat nějaké události, specifikované v popisu nějakého (nějakých) business procesu (procesů) v PD.
- Každý stav každého procesu v PD musí korespondovat s některým(i) elementárním(i) Datastorem(y) v DFD a naopak každý elementární Datastore v DFD musí korespondovat s některým(i) stav(y) procesů(ů) v PD. Jde o korespondenci M:N.

Ilustrace vztahů mezi procesním, objektovým a funkčním modelem

Závěr

- Diagram datových toků je svou „fyzikální“ podstatou konceptuálním modelem funkcí informačního systému.
- Jedná se o model strukturální (tedy objektové povahy, nikoliv povahy procesní, jak se vždy myslelo)
- Cílem je popsat funkčnost informačního systému
  - funkčnost = potenciál chování systému
  - cílem chování informačního systému je odrážet dění v reálném (business) systému – viz Princip modelování
  - neboli modelovat relevantní kombinace událostí a akcí
    - ať obecně platné (neb nutno respektovat obecná „business rules“)
    - tak záměrné (neb nutno podporovat „business procesy“)
- Paralela k metodickému vývoji v oblasti objektově orientované analýzy - obecné klasifikace typů analytických objektů:
  - funkční objekty (alias funkce),
  - datové objekty (alias DataStory)
  - business objekty (terminátory / konceptuální entity)